

Martin Esslin: „Det absurde Teater“. På dansk ved Ole Jacobsen og Rasmus Fischer. - 367 sider med illustrationer. Rasmus Fischers Forlag, København.

Martin Esslin er født i Budapest i 1918 og er i øvrigt bekendt for et større studie om de „absurde“s tilsyneladende antagonist, Bert Brecht „A Choice of Evils“ (London 1959). Siden 1963 har Esslin været chef for BBC's dramatiske afdeling. I 1961 udgav han det første større samleværk om den nye og tidssvarende form for teaterkunst, som i løbet af 1950'erne i mange måneder vendte op og ned på vore vante forestillinger om, hvad et teaterbesøg kunne byde på. Han kaldte sin bog „The Theatre of the Absurd“, og det er denne bog, der nu i ny og suppleret udgave foreligger på dansk. Tilføjelserne drejer sig fortrinsvis om de nye østeuropæiske dramatikere, der fornuftigvis er føjet ind i samleafdelingen „Paralleller og proselytter“.

Hovedfigurerne i bogen er i øvrigt Beckett, Adamov, Ionesco og Genet i denne rækkefølge, som fire markante enkeltbiografier, der alle er behageligt fri for skolemesterdomme om, hvem der nu er størst og betydningsfuldest. Tværtimod er det Esslins store styrke at være så vidt muligt objektiv og loyal, både over for den enkelte forfatters egenart og over for de mulige påvirkninger, der med en vis ret kan siges at give disse nye dramatikere et vist fællespræg. Sine egne velovervejede og meget instruktive kommentarer til denne nye teaterforms mulige filosofiske og teaterhistoriske baggrund har han med klædelig beskedenhed anbragt i et par afsluttende kapitler om „Den absurde Tradition“ (Non-sens-digtning, klovner og narre - f. eks. hos Shakespeare, Commedia del'Arte, musichall, cirkus, stumfilmsfarcer etc. (Mærkeligt forøvrigt, at et teaterfænomen som Dario Fo overhovedet ikke nævnes!), „Det absurdes betydning“. (Mest om den filosofiske baggrund: Nietzsche, (Dostojevski), Camus, Artaud, Wittgenstein, Joyce, Brecht etc.) og endelig til slut en kort status: „Det absurde og derefter“.

Man kan være betænkelig ved samlebetegnelsen „Det absurde Teater“, ikke mindst fordi „absurd“ stadig for mange

også her i landet er ensbetydende med „meningsløs“ eller „uforståelig“ og dermed noget uvedkommende. Esslin er selv lidt i tvivl om denne etikette, også fordi den på en måde antyder en samlet bevægelse, hvor de respektive forfattere går frem efter et bestemt politisk eller ideologisk program. I forordet til denne nye udgave har han følt sig foranlediget til endnu en gang at understrege, at her kun er tale om visse mere eller mindre tilfældige fællestræk i nyere dramatik; de respektive forfattere kender knapt hinanden mere end af navn og gavn og står på ingen måde som en gruppe.

Pointen er nok, at den såkaldt absurde dramatik ganske enkelt afspejler en virkelighed, hvor Gud er mere eller mindre død, og hvor den halvreligiøse tro på kommunistiske, nazistiske, fascistiske eller andre ideologisk baserede tusindåreriger er blevet bragt i sund og naturlig tvivl - også hos menigmand - bl. a. takket være de faktiske resultater med verdenskrige, koncentrationslejre, latent gammelnationalisme og jødehad selv blandt de magter, der på papiret erklærer sig som de mest frisindede.

Her er tale om moderne kunstnere, der ud fra individuelle forudsætninger skildrer deres forhold til vor absurde virkelighed så realistisk de nu kan. Men - i modsætning til f. eks. Brecht eller nyere halvdokumentariske og politisk engagerede forfattere - uden at vifte med patentløsninger ude i kulissen, uden at postulere budskaber til menneskehedens frelse, uden at docere og forklare efter tvivlsomme love.

Udover Esslins egne kildehenvisninger til mere væsentlige skrifter om emnet, er den danske udgave forsynet med en mindre bibliografi om Det absurde Teaters virkninger i Skandinavien; fuldkommen er den ikke, men altid en ledetråd. Alt i alt bør „Det absurde Teater“ anbefales for alle, der interesserer sig for moderne teater. Det er en uundværlig håndbog og en ypperlig inspirationskilde.

CHR. LUDVIGSEN

BØKER

„Drama och teater“ under redaktion af Egil Törnquist. 178 sider. 23,50 sv. kr. Almqvist & Wiksell, Stockholm.

Første publikation fra „Afdelingen for Dramaforskning“, der oprettedes i 1965, med bidrag fra de tre skandinaviske lande.

I sit lille forord beskriver Egil Törnquist, hvordan man i De store kulturlande (altså set fra vor skandinaviske synsvinkel; verden udenfor eksisterer ikke endnu), Tyskland, Frankrig, England og USA forsker på livet løs om drama og teater på universitetsplan med selvstændige lærestole. Også her i Skandinavien er vi ved at komme med; vi har lærestole i teaterhistorie i Stockholm og København; så småt pusles også med tangerende emner andre steder, bl. a. i Helsingfors, Åbo, Bergen, Oslo, Århus etc., hvad Törnquist dog ikke finder værd at bemærke.

Her gælder det oprettelsen af en selvstændig lærestol i emnet, Dramaforskning, 'någonstans i Sverige' det førende kulturland i Norden! Med så udmærket en redaktionskomité som anført skal det jo også nok lykkes (Gösta M. Bergman, Gunnar Brandell, Lennert Breitholtz, Ingvar Holm, Örjan Lindberger och Stig Torsslow: - Svensk Alt-Sammen). Det forekommer helt i Kalmar-Unionens ånd, når Törnqvist fremhæver, at „Den nordiske opplægningen har fremstået som helt naturlig“, og både nordmænd og danskere får da også lov til at bidrage til denne første offentlige publikation på Dramaforskningens vegne; hele 4 danske og en nordmand af ialt 11 medarbejdere, og så er de endda trykt på deres egne respektive sprog. Det tegner godt.

Hvad man måske mangler er en lidt nærmere definition på, hvad Dramaforskning egentlig er. Törnquist har tidligere i stencilerede skrivelser fra sin 'Afdeling for dramaforskning' mere tydeligt gjort rede for denne nye disciplin naturlige afgrænsning imod nabo-fag som teaterhistorie, litteraturhistorie, drama-

turgi, kunsthistorie etc. Hans definitioner burde have været optrykt her. Men muligvis har idéen været at lade sagen tale for sig selv ved hjælp af de 11 bidrag, hvoraf så læseren kunne uddrage en passende fællesnævner.

Udvalget er ret broget fra et tidligere upubliceret Georg Brandes-manuskript om moderne fransk dramatik fra foråret 1872 ved Henning Fenger til en lille opsats om Ingeborg Bachmanns hørespil „Der gute Gott von Manhattan“ af Gunnilla Bergsten; fra Roderick Rudlers undersøgelser over Ibsen som sceneinstruktør i Bergen i begyndelsen af 1850-erne til Svend Erichsens lille afhandling om 'instruktion og spillestil fra Racine til Talma'.

Strindberg spøger naturligvis flere steder, både i Carl-Olof Gierows eksempelsamling om „Moirå på scenen, om den dramatiske nødvendighed“, i Carl Reinhold Smedmarks opsats om „Hemsö-boerna“ og i Sven Delblancs studie over Strindbergs forhold til mad og kærlighed. Redaktøren selv præsenteres med en lille instruktiv skildring af O'Neills arbejdsvaner; Tage Hind giver en førstehåndsintrudktion til den russiske teatermand, Evreinov, der ville reteatralisere teater i opposition bl. a. imod Stanislavskij; Thure Stenström leverer en redogørelse for Camus' „Caligula“s tilblivelseshistorie, og Torben Krogh skriver om „Det kgl. Teaters Bibliotek“ og hvad det indeholder af særligt interessant kilde-materiale.

Stort set er emnerne holdt inden for den traditionelle begrænsning for gængs litteratur- og teaterhistorie, bortset fra Tage Hinds indlæg, der jo drager russisk teaterhistorie ind i billedet. Det er de Store Kulturlande, d.v.s. vesteuropæiske, set fra skandinavisk synsvinkel. Så heraf ser man ikke noget om, hvad Dramaforskning specielt går ud på. Endda kunne de fleste herværende artikler udmærket være trykt i allerede eksisterende litterære tidsskrifter. – Den store fordel for en drama- og teaterinteresseret er selvfølgelig at kunne få sådanne artikler samlet et sted. Men det er bemærkelsesværdigt, at man, bortset fra Svend Erichsens og Torben Kroghs artikler, udelukkende beskæftiger sig med store dramatikere (i litterær forstand) og taler så lidt om udøvende teaterfolk; vi er nærmere ved litteraturhistorien end ved teaterhistorien med denne form for teaterforskning efter indholdet at dømme.

Man vil næppe i den næste udgave af denne påskønnelsesværdige publikation kunne finde f.eks. en afhandling om Commedia dell'Arte (fordi der ikke findes litterære tekster til denne teaterform) eller store teaterfolks selvstændige ytringer om deres job som formidlere af tekster til scenisk realisation. Kort sagt er her mere tale om 'drama' end om 'teater', hvilket nok også er meningen.

Men bogen kan varmt anbefales for alle, der interesser sig for emner af denne art. Her er tale om førstehånds litte-

rært-dramaturgiske undersøgelsesresultater som regel i let læst form, også for almindelige læsere. Man savner en klar linie fra udgiverens side, men nyder de enkelte artikler hver for sig som bidrag til videreforskning omkring dramaets og teatrets historie.

Chr. L.

Pierre Biner: **Le Living Theatre**. 206 s., 48 ill. La Cité Editeur, Lausanne.

En historiografisk oversigt over The Living Theatre, beriket med hittil ukjente materialer fra teatrets eget arkiv og med bibliografi og discografi. Skrevet av teatermedarbeideren ved Journal de Genève.

Françoise Kourilsky: **Le Théâtre aux Etats-Unis**. 71 s., 16 ill. La Renaissance du Livre, Bruxelles.

Trykt i Le Théâtre Populaire 52 og 53. Et letlest essay som er en god introduksjon til amerikansk teater fra 20-årene helt fram til 1966.

Raymonde Temkine: **L'Entreprise théâtrale**. 496 s. Editions Cujas, Paris.

En nøyaktig analyse av teaterstrukturen i Frankrike utfra dets organisasjons- og desentralisasjonserfaringer. Et dokument som avslører forsøkene og motsetningene i (den manglende) kulturpolitikken i Frankrike i løpet av de siste 20 år. Et uunnværlig verk for enhver som interesser seg for kulturpolitikk.

Interscena 67

Review of Scenography and Theatre Technique.
Published four times yearly by the Institute of Scenography.
Praha 2, Vinohradska tr. 2, CSSR.
Edited by Miroslav Kouril and Premysl Maydl.

Collaborators: Ackerman (Great Britain), Akimov (URSS), Allio (France), Bablet (France), Badenhausen (GFR), Burian (USA), Cselenyi (Hungary), Darie (Cuba), Feher (USA), Grotowski (Poland), Gussman (GDR), Hont (Hungary), Kunin (URSS), Leblanc (France), Nono (Italy), Otto (Switzerland), Perten (GDR), Polieri (France), Svoboda (CSSR), Unruch (GFR), Veinstein (France), Villiers (France).

Distributed in Scandinavia by Odin Teatret, 7500 Holstebro, Danmark.